
Blanka POLICER

SA MAJKOM KOD PLEMENITIH LJUDI

Rođena je u Županji 28. septembra 1932, lekar mikrobiolog. Živi u Montrealu u Kanadi, a povremeno u Beogradu i okolini Svetog Stefana. Majka Stanislava, rođena Filipović, učiteljica, umrla je 1948. na operaciji u Ljubljani u 39. godini života. Otac dr Stjepan Policer, lekar infektolog, rođen je u Bogojevu 1894. godine. Po oslobođenju je radio u ambulanti SUP-a. Za vreme teških godina Informbiroa se kao lekar ponovo suočio sa ljudskom tragedijom i teškom sudbinom političkih progonjenika.

Iako nije bio njihov istomišljenik bio je rezigniran i ogorčen metodom „prevaspitavanja“, što nije ni krio. Izložen pritisku i svakodnevnom šikaniranju i pretnjama, duboko razočaran u ishod jedne velike ideje za koju se borio, izvršio samoubistvo 3. februara 1951. godine.

Kada je počeo rat 1941. imala sam osam godina. Živeli smo u Derventi, malom bosanskom gradiću. Moj otac lekar bio je pred sam rat postavljen za šefa epidemiološke službe za borbu protiv pegavca koji je u tom kraju bio endemičan. Moja majka nije bila Jevrejka, po majci Hrvatica, a po ocu Srkinja. Bila je krštena u katoličkoj crkvi, a pošto se udala za Jevrejina morala je obećati svojoj porodici da će deca rođena u tom braku biti krštena u katoličkoj veri.

Moji roditelji nisu bili religiozni. Jedino što je moj otac tražio bilo je to da mu kćerka nosi ime njegove majke koju je obožavao i veoma rano izgubio. Tako sam dobila ime po mojoj baki Blanki, rođenoj Erenvald, a udatoj za dra Morica Policera, sreskog lekara u Bogojevu.

U Derventi u kojoj smo živeli, stanovništvo je bilo mešovito: bilo je Srba, Hrvata, muslimana i nekoliko jevrejskih porodica, uglavnom trgovaca i lekara. Ne sećam se da me je iko pre početka rata pitao koje sam vere i koje nacionalnosti. O tome se nije govorilo ni u kući, ni u školi, ni na ulici.

Posle šestopaprilskog bombardovanja 1941, tata se veoma brzo vratio iz rata i tada sam osetila da je moja porodica u velikoj opasnosti; u kući su vladale velika napetost i zla slutnja. Kada sam otišla da se igram kod moje drugarice Mire Štraus videla sam da su se njeni spakovali kao da se spremaju na put. Njena starija sestra mi je rekla da više ne dolazim jer me mogu odvesti zajedno sa njima. Tada sam shvatila da nismo svi u jednakoj opasnosti. Miru Štraus, moju najbolju drugaricu i parnjakinju iz školske klupe, više nikad nisam videla.

Tata nije išao na posao, ja nisam išla u školu. Igrala sam se sama, ili sa tatom u našem dvorištu. Jednog dana, to je bilo u aprilu, našu omiljenu igru klisa prekinula su dva nemačka vojnika sa crvenom trakom na rukavu. Tata je morao da pođe sa njima, pa se na brzinu pozdravio sa nama. Mama je od tada nosila hranu u ustaški zatvor i redovno se vraćala kući uplakana. Nije ga mogla videti, a nije ni znala da li je dobijao ono što mu je donosila. Ubrzo posle toga čuli smo jedne noći zveku lanaca i viku ustaša; sprovodili su zatvorenike na železničku stanicu. To su bili ugledni ljudi, uglavnom Srbi, a među njima i moj otac. Jasenovac kao logor nije tada još postojao, pa su ih sve odveli u Gospić u kome se nalazio privremeni logor.

Blanka iz mladih dana

Naš prvi sused dr Grinberg ubio se zajedno sa svojom starom majkom pre nego što su došli po njih. Tatin prijatelj i kolega dr Hirš odveden je zajedno sa svojom kćerkom, mladom ženom udatom za Srbina koji je bio u zarobljeništvu. Njihova beba od svega nekoliko meseci bila je data jednoj srpskoj porodici na čuvanje. Te noći kada su odvedeni svi Jevreji iz Dervente odveden je i unuk dra Hirša. Majka je morala da kaže gde se dete nalazi. Nisu ga pošteđeli.

U Županji je živela moja baka po majci, pa smo otišli kod nje uvereni da ćemo tamo biti bezbedni. Jednog dana, mislim da je to bilo početkom 1942, dobili smo pismo od nekog seljaka iz sela Jasenovac. On nam je javio da je tata živ, da se nalazi u logoru i da mu je doturio našu adresu dok je sekao šumu sa ostalim logorašima, a on radio na svojoj njivi u blizini. Stavio je i svoju adresu. Bez mnogo razmišljanja, mama je spremila hranu i toplu odeću i krenuli smo kod seljaka u Jasenovac. Na jasenovačkoj stanici je sve vrvelo od naoružanih ustaša. Bile smo u velikom strahu kao i seljak koji nas je sačekao. Odveo nas je svojoj kući i savetovao da se prvim vozom vratimo u Županju, jer ako bi neko saznao ko smo i zbog čega smo došle mogle bismo i mi završiti „iza žice“. Objasnio nam je da to nije običan zatvor: ko u njega jedanput uđe, taj više nikad ne iziđe, tu ljude muče i ubijaju na najsvirepiji način. Tako smo saznale šta je to jasenovački logor i šta se tamo dešava.

U leto iste 1942. godine videle smo tatu u đakovačkoj bolnici. Kao što je poznato, u Đakovu se nalazio logor za žene i decu. Pošto je tamo izbila epidemija tifusa, logorske vlasti su tatu sa još dva lekara, jednim Srbinom i jednim Hrvatom, poslale da leče logorašice, a takođe su i ustaše u logoru bile uplašene za sebe. Tata je imao kolegu i dobrog prijatelja u đakovačkoj bolnici, ali se na žalost ne sećam imena tog hrabrog čoveka. Zbog straha od epidemije i izvan logora, lekari u đakovačkoj bolnici su imali stalnu vezu sa trojicom lekara logoraša i tako je tata svakog dana u pratnji ustaša dolazio u bolnicu. Tatin kolega nam je pisao i pozvao nas da dođemo u Đakovo. Ustaša koji je bio tatin čuvar proglašen je za „teškog bolesnika“, pa je celo jedno prepodne bio podvrgnut svim mogućim pregledima za vreme dok smo mama i ja razgovarale sa tatom u lekarskoj sobi. Vratile smo se u Županju i nikom nismo rekle gde smo bile.

Logor u Đakovu je bio likvidiran, a tata je zajedno sa drugom dvojicom lekara vraćen u Jasenovac, ali je uspeo da pobegne u partizane. O tome je detaljno pisao dr Nikola Nikolić u svojoj knjizi o jasenovačkom logoru, a mi smo to saznale iz ustaških novina. Naime, ustaške

novine su pisale da su partizani obična banda koju uglavnom čine Srbi i Jevreji, a među navedenim imenima bili su i dr Paja Gregorić i moj tata. Ubrzo posle toga, mama je bila uhapšena i odvedena u zatvor u Vinkovce kod Tolja, čuvenog po svireposti.

Muž mamine sestre bio je oficir u domobranskoj vojsci. Uz njegovu garanciju i potpis da će mama živeti u njegovoj kući i da neće imati nikakve veze sa partizanima bila je puštena iz zatvora, pa smo od tada živele u Novoj Gradiški u kući moje tetke.

Ja nisam išla u školu, mama nije izlazila iz kuće, a moja sestra od tetke, mojih godina, dolazila je kući iz škole radosna i puna priča. Nisam bila tužna što ne idem u školu. Sećala sam se Županje i škole u koju je moj učitelj dolazio na časove u ustaškoj uniformi i uvek insistirao da upravo ja recitujem pesmice u čast poglavnika i tzv. Nezavisne Države Hrvatske. On je uživao dok sam se ja tresla od straha i odvratnosti. Srećom ga je često zamenjivala učiteljica pošto je on imao „dru- gu dužnost“ u logoru Jasenovac.

Sa tatom smo se stalno dopisivale preko posilnog koji je služio kod moga teče, a bio je rodom iz Podgraca na Kozari. Išao je često na „dopust“ i donosio nam pisma od tate, koji je tada bio lekar u partizanskoj bolnici u Podgracima. Pred oslobođenje smo morali da pobegnemo u Bosansku Gradišku i tu nas je primila jedna muslimanska porodica koja je imala sina u partizanima. Kuća je bila pored samog mosta na Savi, a preko puta, na drugoj obali Save, nalazio se ustaški logor Stara Gradiška. Znala sam da tamo svake noći ubijaju ljude jer su Savom plutala tela seljanki i seljaka sa Kozare, a čini mi se da je najviše bilo ženskih tela. Tela bi se često zadržala u ševaru pored obale, a mi smo ih dugim raskljamama oslobađali i puštali niz reku. Mama to nije mogla da radi ćuteći i uvek su iz njenih usta izlazile neke strašne reči koje niko nije smeo da čuje.

Krajem aprila 1945, u toj kući pored mosta smo dočekali naše oslobodioce partizane. Sećam se da su to bili sasvim mladi vojnici, gotovo dečaci, iz okoline Knjaževca, sa Stare Planine.

Jednog dana su na naša vrata bojažljivo zakucala trojica potpuno iscrpljenih, izgladnelih, ali srećnih ljudi. Bili su to logoraši iz Jasenovca koji su učestvovali u proboju logora. Sećam se imena jednog od njih, zvao se Moni Levi. Poznavao je tatu iz logora i ispričao mami jedan događaj: tata je imao kožni kaput postavljen krznom koji je poneo kad je uhapšen, pa ga je imao i u Jasenovcu. Logoraše su često vodili da seku šumu. Ustaša koji ih je sprovodio primetio je kaput i naredio tati da ga

odmah skine. ali je tata malo oklevao, a ustaši se žurilo, pa ga je udario nožem u grudi i skinuo mu kaput. Naišao je Moni Levi i videći da je tata još živ, ali da teško krvari, odneo ga je na leđima u logor i negde sakrio. Donosio mu je krišom hranu, razne otpatke, ljuske od krompira i vodu. Tata nam je kasnije rekao da ga je Moni Levi spasao od sigurne smrti.

Zadržali smo ih u kući nekoliko dana dok se ne oporave toliko da mogu otići tamo gde su naumili. Tada se putovalo uglavnom pešice, seljačkim kolima i ponekad kamionom ako je bilo mesta, a vozovi nisu saobraćali. Mi smo se uputili bakinoj kući u Županju. Putovanje je trajalo dugo i bilo je teško, ali mi smo bili srećni. Više nije bilo onog strašnog straha jer su svuda oko nas bili „naši“. Čuli smo da je tata živ i radovali se susretu sa njim i slobodi.